

CONSUMUL DURABIL ÎN CONDIȚIILE DEZVOLTĂRII SUSTENABILE: VIZIUNI ȘI ABORDĂRI

*Rodica PERCIUN¹, dr. hab., conf. univ., INCE
Victoria GANEA², dr. hab., prof. univ., USM
Rina ȚURCAN³, dr., conf. univ., UTM
Iuliu ȚURCAN⁴, dr., conf. univ., UTM*

Actualitatea cercetării este determinată de fundamentarea teoretico-metodologică insuficientă a consumului durabil ca parte indispensabilă a dezvoltării sustenabile pentru sistemele economice aflate în proces de transformare, ca de exemplu, cel al Republicii Moldova. Acest lucru necesită conceptualizarea și dezvoltarea în continuare a metodologiei durabilității în economie. Abordările teoretice ar trebui să se poată adapta la specificul țării noastre, luând în considerare influența factorilor naturali, economici și instituționali. Necesitatea științifică de a analiza teoria general acceptată a consumului durabil prin prisma dezvoltării sustenabile este determinat și de faptul că cunoașterea metodologică fundamentală a existentului model acceptat, va permite evaluarea potențialului și stabilirea condițiilor de limitare a organizării sociale asupra resurselor de mediu.

Obiectivul studiului constă în analiza aplicabilității interpretărilor moderne ale dezvoltării sustenabile și consumului durabil la condițiile economiei naționale. Ipoteza este formulată pornind de la rezultatele prezentate în secțiunea de analiză a literaturii de specialitate și constă în faptul că unul din pilonii de bază a dezvoltării sustenabile este consumul durabil. Demersul de cercetare este de tip teoretizat, întrucât se pliază pe aspectul evoluției noțiunii de sustenabilitate (dezvoltare durabilă), precum și pe punctele de plecare care au facilitat plasarea accentelor pe consumul durabil. De asemenea, pe parcursul cercetării au fost aplicate: interpretarea rezultatelor descrise în literatura de specialitate, teoria resurselor epuizate, analiza sistemelor, analiza comparativă.

Rezultatele obținute vor indica dacă dezvoltarea durabilă pentru societatea contemporană impune o gândire critică a proceselor economico-sociale și de mediu și facilitează proiectarea unui model inovator de dezvoltare durabilă a societății bazată pe consum sustenabil.

Cercetarea a fost efectuată în cadrul Programului de stat 20.80009.0807.22 Dezvoltarea mecanismului de formare a economiei circulare în Republica Moldova.

Cuvinte-cheie: dezvoltare durabilă, sustenabilitate, mediu, consum durabil.

The actuality of the research is determined by the insufficient theoretical and methodological foundation of durable consumption as an indispensable part of sustainable development for economic systems in the process of transformation, such as the Republic of Moldova. This requires further concept development and elaboration of sustainability methodology in the economy. Theoretical approaches should be adaptable to the specifics of our country, taking into account the influence of natural, economic and institutional factors. The scientific need to analyze the generally accepted theory of sustainable consumption through the prism of sustainable development is also determined by the fact that the fundamental methodological knowledge of the existing accepted model will allow to assess the potential and establish the limiting conditions of social organization on environmental resources.

The objective of the study is to analyze the applicability of modern interpretations of the sustainable development and sustainable consumption to the conditions of the national economy. The hypothesis is formulated on the basis of the results presented in the literature review section and is based on the fact that one of the main pillars of sustainable development is sustainable consumption. The research approach is theoretical, as it focuses on the evolution of the notion of sustainability (durable development) as well as on the starting points that have facilitated the focus on sustainable consumption. Also during the research the following were applied: interpretation of the results described in the scientific literature, depleted resources theory, systems analysis, comparative analysis.

¹ © Rodica PERCIUN, rodica21@gmail.com

² © Victoria GANEA, ganea.victoria@gmail.com

³ © Rina ȚURCAN, rina.turcan@emin.utm.md

⁴ © Iuliu ȚURCAN, iuliu.turcan@emin.utm.md

The results obtained will indicate whether sustainable development for contemporary society requires critical thinking of economic-social and environmental processes and facilitates the design of an innovative model of sustainable development of society based on sustainable consumption.

The research was conducted within the State Program 20.80009.0807.22 Developing the circular economy mechanism for the Republic of Moldova.

Keywords: sustainable development, sustainability, environment, sustainable consumption.

JEL classification: Q01 Q 02, Q57,

Introducere

Instabilitatea și turbulența economiei mondiale, de rând cu dezechilibrul crescând al trendurilor economice, sociale și de mediu impun formarea de noi modele economice în cadrul paradigmei dezvoltării durabile. Teoria dezvoltării durabile este relativ nouă și în proces de evoluție, or acest concept a apărut în momentul când subiectul mediului se afla în fruntea dezbaterilor politice. Regimurile legale, care vizează conservarea resurselor marine, a faunei sălbatice, habitatului, protecția patrimoniului cultural și natural, etc., au drept scop protejarea mediului și resurselor globale, ceea ce indică la o acceptare largă a utilizării durabile a resurselor naturale la nivel internațional, confirmată prin faptul că calitatea vieții, prosperitatea și creșterea economică depind de consumul raționalizat al resurselor disponibile.

Mediul nu există ca o sferă separată de acțiunile, ambițiile și nevoile umane, iar încercările de a-l apăra în mod izolat de preocupările umane au dat însăși cuvântului „mediu” o conotație de naivitate în unele cercuri politice. Cuvântul „dezvoltare” a fost, de asemenea, restrâns de unii până la un sens foarte limitat, cum ar fi „ce trebuie să facă țările sărace pentru a deveni mai bogate”, și astfel, din nou este respins în mod automat de pe arena internațională ca o dilemă de interes pentru specialiști implicați în problemele de asistență pentru dezvoltare (Bocken et al., 2014.). Este important să conștientizăm că *mediul* este locul în care trăim, iar *dezvoltarea* este ceea ce facem cu toții încercând să ne îmbunătățim viața. Acești doi termeni sunt inseparabili, iar actualmente, această uniune este completată și cu termenul de *consum durabil*, căci consumul de bunuri și servicii este considerat un factor important al impactului asupra mediului asociat (Salzman, 1997; McInnes, 2018.). Este cunoscut faptul că un consum generează impact negativ asupra mediului, în special alimentele, clădirile și transporturile, acesta fiind domeniul în care trebuie să intervenim cel mai rapid. Tiparele existente ale consumului și a mentalității asociate acestuia necesară o schimbare rapidă, deoarece alimentația, locuințele, mobilitatea și turismul sunt responsabile pentru o mare parte a presiunilor și impacturilor provocate de consumul public și privat.

1. Revizuirea literaturii

Dezvoltarea durabilă (sustenabilitatea) este considerată o viziune pozitivă a unei lumi în care nevoile umane de bază sunt satisfăcute fără a distruge sau a deteriora irevocabil sistemele naturale de care depindem (Koch, 2018). Diverse lucrări prezentate în literatura științifică investighează cu referire la marea provocare cu care se confruntă economiile de astăzi: modalități eficiente de a integra sustenabilitatea mediului înconjurător cu creșterea economică și bunăstarea (inclusiv consumul) prin decuplarea degradării mediului de creșterea economică (Chang, 2018; Gardan et al., 2016).

Dezvoltarea durabilă a devenit un subiect extrem de răspândit atât în mediul academic, cât și în companiile și instituțiile publice abia în anii '50 ai secolului trecut, odată cu apariția primelor lucrări ce fac referință la definiția dezvoltării durabile. Desigur, subiectul a atras atenția prin multe articole publicate în reviste științifice sau la diverse forumuri, iar apoi a fost preluat de școlile economice (Gutman et al., 2018; Sanz-Hernández A. et al. 2019). Organismele oficiale, precum autoritățile pentru protecția mediului din UE și întreaga lume, ONU și Comisia mondială pentru mediu și dezvoltare au format grupuri pentru a participa la discuții și cercetări și pentru a dezbate această problemă. Conceptul de dezvoltare durabilă implică limite – nu limite absolute, ci limitări impuse de nivelul actual al tehnologiei și organizării sociale asupra resurselor de mediu și de capacitatea biosferei de a absorbi consecințele activității umane (Vaden T. et al., 2020).

Pornind de la faptul că dezvoltarea durabilă este un concept multidimensional și în permanentă evoluție, cu greu se poate descoperi o definiție a dezvoltării durabile care să întrunească acordul tuturor actorilor implicați. Cu toate acestea, definiția cea mai larg utilizată este cea oferită în a. 1987 de Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare (WCED) în raportul „Viitorul nostru comun”, cunoscut și sub numele de Raportul Brundtland: „dezvoltarea durabilă este dezvoltarea care urmărește satisfacerea nevoilor prezentului, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi”, iar

consumatorii joacă un rol important în protejarea mediului prin intermediul alegerilor pe care le fac în momentul în care cumpără produse (Jenkins, 2002).

Actualmente, această definiție este privită prin prisma faptului că un consum durabil maximizează potențialul afacerii de a transforma provocările de mediu în oportunități economice și de a scoate în prim plan o ofertă atractivă pentru consumatori (Sarabhai, 2015; Eurostat, 2020). Atunci când ne referim la consum, ne bazăm în primul rând pe postulatele juridice ale actelor normative la nivel global și în acest context, reamintim că în septembrie 2015, la Summitul istoric al ONU, liderii mondiali au adoptat 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD), care au intrat oficial în vigoare un an mai târziu. Obiectivul 12 relatează despre sprijinirea infrastructurii durabile și utilizarea eficientă a resurselor și energiei, precum și asigurarea unei calități a vieții mai bune pentru toți. Acest lucru va contribui la reducerea costurilor viitoare ale rezolvării problemelor economice, de mediu și sociale, la sporirea competitivității economice și la reducerea sărăciei (Goal 12, 2021).

Consumul durabil își propune să „facă mai mult și mai bine cu mai puțin” (Thogersen, 2014). Provocarea este de a îmbunătăți performanța generală de mediu a produselor pe tot parcursul ciclului lor de viață, de a spori cererea de produse și tehnologii de producție mai bune și de a ajuta consumatorii să facă alegeri în cunoștință de cauză. Utilizarea eficientă a resurselor și a energiei stă la baza viitoarei competitivități a continentului european. Consumul durabil, maximizează potențialul întreprinderilor de a transforma provocările din domeniul mediului în oportunități economice, furnizând în același timp consumatorilor o ofertă mai bună (Gutman, 2018).

O altă modalitate de a defini consumul durabil prin prisma dezvoltării sustenabile, constă în ceea ce se propune în mod specific să se realizeze. În scopul ilustrării, remarcăm că pentru a marca mileniul, șefii de state s-au adunat la New York la Organizația Națiunilor Unite în septembrie 2000. Acolo, Adunarea Generală a ONU a adoptat aproximativ 60 de obiective: pace; dezvoltare; mediul înconjurător; drepturile omului; persoanele vulnerabile, flămânde și sărace; Africa; Națiunile Unite (UNGA, 2000). Câțiva ani mai târziu, la Summit-ul Mondial privind Dezvoltarea Durabilă de la Johannesburg, Africa de Sud, angajamentul față de dezvoltarea durabilă a fost reafirmat. Între timp, dezvoltarea durabilă ca și concept, ca scop și ca mișcare s-a răspândit rapid și acum reprezintă misiunea centrală pentru nenumărate organizații internaționale, instituții naționale, întreprinderi corporative, „orașe durabile” și localități (Johannesburg Declaration, 2002). Summit-ul mondial privind dezvoltarea durabilă a marcat o extindere ulterioară a definiției standard cu cei trei piloni ai dezvoltării durabile folosiți pe scară largă: economic, social și de mediu. Declarația de la Johannesburg a creat „o responsabilitate colectivă de a avansa și de a consolida pilonii interdependenți și de consolidare reciprocă a dezvoltării durabile – dezvoltarea economică, dezvoltarea socială și protecția mediului – la nivel local, național, regional și global.” (Johannesburg Declaration, 2002; Lopes et al., 2019). Astfel, Summit-ul Mondial a abordat preocuparea actuală privind limitele cadrului de mediu și dezvoltare, în care consumul a fost privit ca elementul esențial care poate îmbunătăți performanța de mediu generală a produselor pe tot parcursul ciclului lor de viață, poate promova și stimula cererea de produse și de tehnologii de producție mai bune și poate ajuta consumatorii să facă alegeri mai bune.

Din momentul când Comisia Brundtland a definit pentru prima dată dezvoltarea durabilă, sute de cercetători și practicieni și-au articulat și promovat propria definiție alternativă, totuși, o semnificație clară, fixă și imuabilă rămâne încă evazivă (Oliveira et al., 2021). Acest fapt ne-a determinat să considerăm că *dezvoltarea durabilă* rămâne a fi contradictorie dacă nu includem în esența ei și noțiunea de *consum durabil*. Mai mult, ca o argumentare a celor relatate, Comisia Europeană, în iulie 2008, a prezentat un plan de acțiune privind consumul și producția durabile și politica industrială durabilă care vizează patru obiective principale: produse mai bune, un consum mai inteligent, o producție mai economică și mai ecologică și sprijinirea eforturilor la nivel mondial.

2. Metodologia cercetării

Demersul de cercetare este de tip teoretizat, întrucât se pliază pe aspectul evoluției noțiunii de sustenabilitate, precum și pe punctele de plecare care au facilitat plasarea accentelor pe consumul durabil și a fost structurat astfel: delimitarea problemei de cercetare, analiza stadiului cunoașterii relevantă pentru problema de cercetare și stabilirea ipotezei. În acest context, autorii aplică un set de cunoștințe deja validate pentru a studia interconexiunea dintre dezvoltarea sustenabilă și consumul durabil, considerate de autori componente esențiale ale teoriei creșterii economice contemporane.

Scopul acestui articol este de a evidenția cercetările disponibile în prezent cu privire la relația dintre dezvoltare sustenabilă și consum durabil și de a identifica tendințele contextuale care mediază și moderează

această relație în condițiile economiei naționale. Ipoteza este formulată pornind de la rezultatele prezentate în secțiunea de analiză a literaturii de specialitate și constă în faptul că unul din pilonii de bază a dezvoltării sustenabile este consumul durabil. De asemenea, pe parcursul cercetării au fost aplicate: interpretarea rezultatelor descrise în literatura de specialitate, teoria resurselor epuizate, analiza sistemelor, analiza comparativă.

3. Rezultate și discuții

Rezultatele studiului confirmă ipoteza noastră conform căreia, odată cu creșterea complexității conexiunilor economiei mondiale, specialiștii au simțit necesitatea de a redefini conceptul de dezvoltare durabilă prin prisma crizei ecologice globale. Acest concept a fost ulterior dezvoltat prin încorporarea sferelor: economică, socială și umană, ajungând ca astăzi să reprezinte o nouă cale pentru umanitate. Prin urmare, dezvoltarea durabilă a fost concepută ca o soluție pentru criza ecologică cauzată de consumul și exploatarea industrială intensă a resurselor și de degradarea continuă a mediului și urmărește, în primul rând, prezervarea calității mediului înconjurător. Conferința privind Mediul și Dezvoltarea, organizată de Națiunile Unite la Rio de Janeiro în 1992 - așa-numitul „Summit al Pământului”, a emis declarația de principii - *Agenda 21* considerată a fi un plan pentru sustenabilitate (Parson et al., 1992; UNCED, 2021).

Cu toate acestea, ulterior, mai ales odată cu intensificarea discuțiilor despre calitatea creșterii economice, ideea dezvoltării durabile a început să fie din ce în ce mai recunoscută ca o valoare stimulatorie pentru aceasta. În ultimii ani, conceptul a primit un nou impuls în contextul unui consens din ce în ce mai mare al oamenilor de știință cu privire la schimbările climatice în curs, ca urmare a utilizării de către omenire a surselor de energie fosilă, a crizei financiare și economice din primul deceniu al secolului XXI, conștientizarea resurselor naturale limitate, creșterea prețurilor la alimente și materii prime, toate fiind consecință a consumului excesiv.

Aplicarea eficientă de către civilizația contemporană a metodelor de soluționare a problemelor globale sunt acum văzute ca o tranziție către dezvoltarea durabilă. Apariția însăși a conceptului de dezvoltare durabilă, desigur, se datorează conștientizării importanței extreme a problemelor globale și căutării de modalități de a le soluționa eficient (vezi fig. 1).

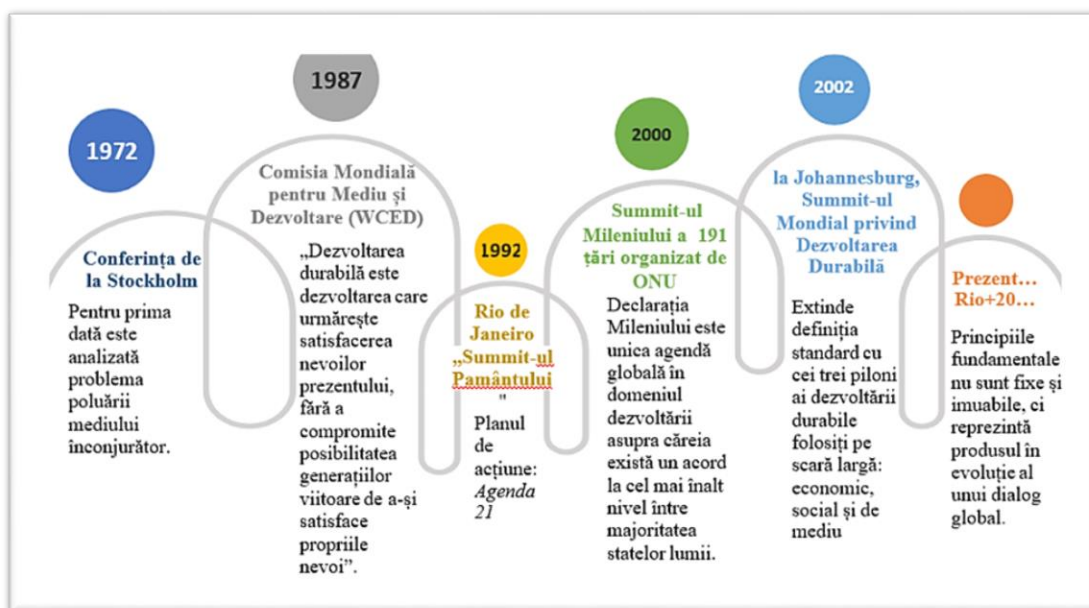

Figura 1. Esența evoluției dezvoltării durabile

Sursa: elaborată de autori în baza [21]

Un studiu important realizat de Consiliul pentru Dezvoltare Durabilă al Academiei Naționale de Științe din SUA a avut ca scop organizarea vastei literaturi pe care membrii săi au revizuit. În raportul său „Călătoria noastră comună: O tranziție către sustenabilitate”, Consiliul s-a concentrat pe distincția aparent inerentă dintre ceea ce adepții și analiștii au încercat să susțină și ceea ce au încercat să dezvolte. (NRC, 1999). Astfel, sub titlul „ce trebuie de susținut”, Consiliul a identificat trei categorii majore: natură, sistemele de susținere a vieții și comunitate, precum și categoriile intermediare pentru fiecare, cum ar fi Pământul, mediul și culturile. Bazându-se pe literatura studiată, consiliul a constatat, că cel mai frecvent se

punea accentul pe sistemele de susținere a vieții, care defineau natura sau mediul înconjurător ca o sursă de servicii pentru susținerea vieții utilitare a omenirii. Studiul serviciilor ecosistemice a consolidat această definiție de-a lungul timpului. În contrast, în unele lucrări privind dezvoltarea durabilă, natura este apreciată mai degrabă pentru valoarea sa intrinsecă decât pentru utilitatea sa pentru oameni (Ramcilovic-Suominen et al., 2018).

În mod similar, au existat trei idei destul de distincte despre ceea ce ar trebui dezvoltat: oameni, economie și societate. O mare parte a literaturii timpurii s-a concentrat asupra dezvoltării economice, cu sectoare productive care oferă locuri de muncă, consum dorit și bogăție (Hojnik et al., 2017). În cele din urmă, au fost identificate și apeluri de a dezvolta societatea care insistă asupra valorilor securității și bunăstării statelor, precum și asupra capitalului social al relațiilor, legăturilor comunitare și consumului durabil. Astfel, ca o generalizare a celor menționate, considerăm că dezvoltarea durabilă denotă legătura a ceea ce trebuie să fie susținut cu ceea ce urmează să fie dezvoltat.

Astfel, fiecare încercare definițională este o parte importantă a unui dialog continuu. De fapt, dezvoltarea durabilă atrage o mare parte din rezonanța, puterea și creativitatea sa chiar din ambiguitatea proprie. Conceptul de sustenabilitate a fost adaptat pentru a aborda foarte diferite provocări, variind de la planificarea orașelor durabile la mijloacele de trai durabile, de la agricultura durabilă până la consumul durabil. În contextul cercetării bibliografice, prin sintetizarea diverselor teorii și viziuni asupra noțiunii de „dezvoltare durabilă (sustenabilă)” autorii conchid că *dezvoltarea durabilă se realizează prin reinvestirea profitului din resursele naturale în capitalul economic, care trebuie să fie transmis generațiilor următoare proporțional pentru menținerea unui nivel stabil de consum.*

Ca și concept, considerăm că maleabilitatea sa îi permite dezvoltării sustenabile să rămână o idee deschisă, dinamică și în evoluție, care poate fi adaptată pentru a se potrivi acestor situații și contexte foarte diferite în spațiu și timp. De asemenea, deschiderea sa către interpretare permite participanților la multiple nivele, de la local la global, potrivit sectoarelor de activitate și în limitele acestora, precum și în instituțiile de guvernare, afaceri și societatea civilă să își redefină și să reinterpreteze semnificația pentru a se potrivi propriei situații. Accentul original pe dezvoltarea economică și protecția mediului a fost lărgit și aprofundat pentru a include noțiuni alternative de dezvoltare umană și socială și viziuni alternative ale naturii antropocentrice versus ecocentrice. Astfel, conceptul menține o tensiune creativă între câteva principii de bază și o deschidere spre reinterpretare și adaptare la diferite contexte sociale și ecologice.

Consumul durabil, ca parte integrată a ecuației de politică globală a fost inclusă în agenda Conferinței ONU privind mediul și dezvoltarea de la Rio de Janeiro. Astfel, *Agenda 21* solicita încă în anul 1992 adoptarea „unei noi viziuni pentru o creștere economică durabilă și prosperă care îmbunătățește calitatea vieții prin schimbări de stil de viață și dependență redusă de resursele finite ale Pământului” (Report of the WCED, 2000). În 2002, Planul de Implementare a Summit-ului Mondial pentru Dezvoltare Durabilă prevedea elaborarea de programe-cadru pe 10 ani în sprijinul inițiativelor regionale și naționale menite să accelereze tranziția către modele de consum și producție durabile, iar Procesul de la Marrakech a fost lansat pentru dezvoltati și promovați aceste programe 21 (Sustainable development timeline, 2020) Consumul durabil este una dintre cele mai importante părți ale sistemului general de dezvoltare durabilă. Fără aceasta, este imposibil să vorbim despre lupta împotriva schimbărilor climatice, epuizarea resurselor și poluarea mediului, sărăcia și foamea. Scopul principal al tuturor programelor de consum durabil este îmbunătățirea calității vieții pentru toți. În același timp, se preconizează reducerea costurilor economice, de mediu și sociale viitoare, creșterea competitivității economice, reducerea sărăciei etc.”.

Consumul, tot mai evident impunea necesitatea de clarificare, astfel că în 1994, Simpozionul privind consumul durabil de la Oslo, Norvegia a definit consumul durabil drept utilizarea rațională a resurselor naturale, fiind una dintre cele mai importante componente ale vieții moderne (vezi figura 2). Consumatorul se gândește din ce în ce mai mult nu numai la sănătatea sa, ci și la mediu. Deci, bazându-ne pe postulatele susmenționatului forum, precum și pe studiul bibliografic realizat, putem defini: „*consumul durabil drept utilizarea de servicii și produse conexe care satisfac nevoile de bază umane ridicând calitatea vieții, și concomitent reducând utilizarea resurselor naturale, a materialelor toxice, a emisiilor de gaze, deșeurii și poluanți pe tot parcursul ciclului de viață al unui serviciu sau produs, astfel încât să nu compromită nevoile generațiilor viitoare*”.

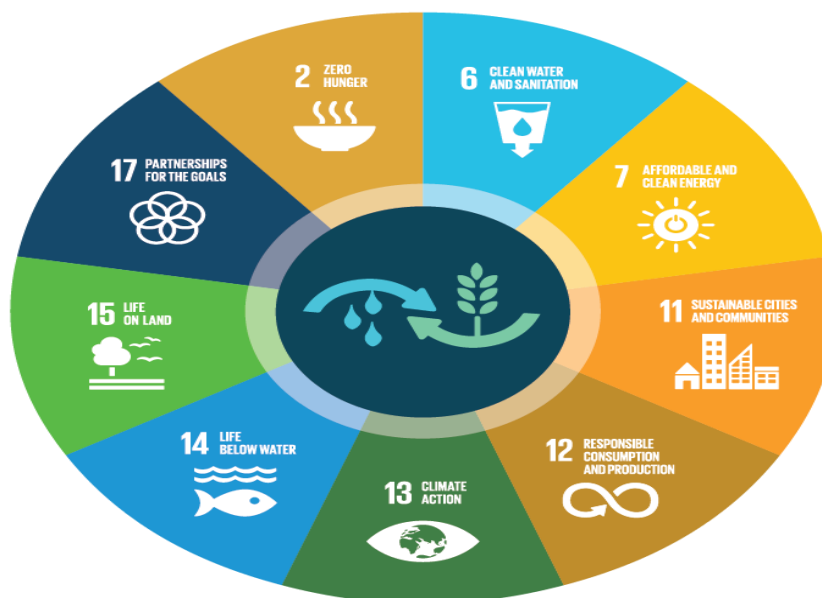

Figura 2. Consumul durabil în contextul dezvoltării sustenabile

Sursa: elaborat de autori în baza [27]

În literatura academică modernă, conceptul de „consum durabil” este împărțit în două tipuri - „mic” (weak) și „mare” (strong). Trebuie remarcat faptul că ONU pe site-ul său în limba engleză folosește ambii termeni în mod interschimbabil: obiectivul este descris prin termenul de „consum responsabil”, iar în descriere - este caracterizat ca sustenabil. Într-un consum durabil „mare”, accentul se mută pe disponibilitatea resurselor Pământului și pe modul în care aceste resurse sunt distribuite între populație, adică se pune accent pe dematerializare, schimbări în infrastructură, alegerea și utilizarea conștientă a produselor ecologice, etc. Sensul acestui tip de consum durabil constă în faptul dacă putem simți bunăstare și fericire, indiferent de bunurile materiale, cantitatea și calitatea acestora? Consumul durabil mic încurajează cumpărătorii să aleagă produse care utilizează mai puține resurse și energie pentru a produce și să respecte drepturile angajaților care sunt implicați în lanțul de producție. Astăzi, aceste aspecte încearcă să se conformeze mișcării Fair Trade (comerț echitabil). Sensul acestui tip de consum durabil este că se vor crea cereri pentru produse ecologice, provocând astfel dezvoltarea de soluții noi și înlocuirea treptată a bunurilor pe piață. Deci, toate acestea ar trebui să conducă la schimbări a modelului economic în sine.

Dezvoltarea modelelor de consum durabil trebuie să ia în considerare consecințele consumului asupra mediului, precum și dimensiunea lor socială. Exemple pot fi găsite în domeniile locuințelor, transportului și alimentației. Astfel, în domeniul locuințelor, este necesar să se asigure ca familiile să trăiască în condiții demne, care ar trebui să includă, cel puțin, un sistem de alimentare cu apă și canalizare. În domeniul transportului, este necesar să se asigure că transportul public este accesibil pentru persoanele care locuiesc în zonele rurale, sau că transportul public este accesibil persoanelor cu dizabilități. În domeniul alimentației, este esențial să se asigure că familiile au acces la alimente sănătoase.

Important de accentuat asupra faptului că nici cel mai ecologic sistem din modelul actual de consum nu rezolvă problemele legate de resurse, având în vedere apariția a tot mai mulți consumatori din țările în curs de dezvoltare. Mulți din ei sunt conștienți de importanța alegerii anumitor produse de pe piață și de schimbările climatice. Cu toate acestea, majoritatea oamenilor nu își schimbă obiceiurile de consum. Decizia de cumpărare este un proces complex în care își au rezervate anumite roluri atât factorii sociali, cât și cei politici și psihologici.

În acest context, autorii au intervievat un grup de 100 persoane cu vârste între 25-30 ani, locuitori ai orașului Chișinău. Studiul a avut drept scop să aflăm atitudinea moldovenilor față de consum și cât de pregătiți suntem ca și societate pentru implementarea Obiectivului 12 „Consum și producție responsabile” din Agenda 21 și pentru producerea unei schimbări spre o cale durabilă de creștere economică. Toți intervievații au recunoscut că fac consum în exces, în special de mâncare și haine. În rezultat s-a dovedit că acele cumpărături pe care le fac chișinăuienii, le aduc fericire, indiferent de cost sau volum, căci ei preferă să fie totul nou, fie că este un lucru sau o experiență (vezi figura 3).

Figura 3. Consumul în viziunea moldovenilor

Sursa: elaborată de autori

Moldovenii consumă din necesitatea exploziei de noi emoții și nu realizează ideea unui *consum rațional*, când îți asumi responsabilitatea pentru ceea ce cumperi și în ce cantități o faci. Doar o treime din cei intervievați conștientizează că un consum rațional și conștient poate contribui la prosperitatea societății viitoare. Este foarte important ca societatea contemporană să știe și să dorească a evalua modul în care a fost produs bunul spre consum, cât timp îl va utiliza și ce se va întâmpla cu acest produs după.

Deci, putem concluziona că deși este cunoscut faptul că o cerere potențială este determinată de nivelul ridicat de educație, precum și de un venit mediu relativ ridicat, țara noastră rămâne încă repetentă la acest capitol. Pentru Republica Moldova există anumite neconcordanțe bazate pe faptul că nivelul scăzut de conștientizare a societății despre practicile durabile, consum rațional, impactul produselor asupra mediului etc., este din lipsa de informatizare și politici guvernamentale pe acest segment. În societatea noastră, utilizarea rațională a bunurilor de larg consum, a apei, pădurii, pământului sau energiei electrice nu rezonază la nivel subconștient și cu greu devine standardul comportamentului consumatorului.

Concluzii

Această lucrare se încadrează în fluxul de publicații care subliniază, din punct de vedere teoretic și empiric, rolul cheie jucat de consum în influențarea creșterii economice și dezvoltării durabile fără a dăuna naturii. În pofida importanței ultimilor doi piloni ai economiei contemporane în acțiunea ca o forță motrice fundamentală a dezvoltării, constatăm că în plan național există un deficit de studii care să evalueze modul în care consumul irațional afectează acești indicatori economici. În mod similar, subliniem necesitatea unor analize aprofundate cu privire la modul de construire a unei noi societăți durabile din punct de vedere al consumului sustenabil, cu resurse distribuite uniform în rândul populației, indiferent de clasă, în care toate drepturile omului ar fi respectate.

Dintr-o perspectivă teoretică, cercetarea actuală contribuie la îmbogățirea literaturii de specialitate privind evaluarea relației dintre dezvoltare sustenabilă și consum durabil și de a confirmând tendințele contextuale care mediază și moderează această relație în condițiile economiei naționale. Ipoteza care constă în faptul că unul din pilonii de bază a dezvoltării sustenabile este consumul durabil a fost validată totalmente. Concluzionăm că pentru a educa societății contemporane necesitatea abordării consumului durabil, este insuficient să abordăm doar component teoretico-empirică a aceste probleme majore, iar printre principalele obiective tangibile și măsurabile, se poate remarca dorința de a se asigura că disponibilitatea pentru un consum responsabil coincide cu practicile de producție responsabilă. În același timp, noi - ca societate trebuie să regândim însăși conceptul de consum în condițiile economiei și tradițiilor naționale.

Referințe

1. Bocken N., Short S., Rana P., Evans S., 2014. A literature and practice review to develop sustainable business model archetypes. *J. Clean. Prod.* 65/2014.
2. Chang C. H. How to enhance green service and green product innovation performance? The roles of inward and outward capabilities. *Corp. Soc. Responsib. Environ. Manag.* 25 (4), 2018.
3. Eurostat, 2020. Sustainable Development in the European Union: Monitoring Report on the Progress towards the SDGs in an EU Context.

- <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/11011074/KS-02-20-202-EN-N.pdf/334a8cfe636a-bb8a-294a-73a052882f7f>.
4. Gardan D. A., Epuran G, Gardan I .P. Creating value within consumption culture. Studies and scientific researches. Economics edition, 24/2016, p. 45-58.
 5. Goal 12: Responsible consumption and production. <https://www1.undp.org/content/oslo-governance-centre/en/home/sustainable-development-goals/goal-12-responsible-consumption-and-production.html>.
 6. Gutman S., Kozlov A., Teslya A. Sustainable development of industrial enterprises in one-industry towns through harmonization of main stakeholders' interests: Case of Russian arctic zone. In Proceedings of the 31st International Business Information Management Association Conference, Milan, Italy, 25-26 April 2018, p. 3014-3023.
 7. Gutman S., Rytova E., Kravchenko V. System of regional indicators for sustainable development of the far North regions. In Proceedings of the 31st International Business Information Management Association Conference, Milan, Italy, 25–26 April 2018, p. 1843-1852.
 8. Hojnik J., Ruzzier M. Does it pay to be eco? The mediating role of competitive benefits and the effect of ISO14001. *Eur. Manag. J.* 35 (5), 2017.
 9. Jenkins V. Communication from the commission: A sustainable Europe for a better world: A European union strategy for "Sustainable Development". *J. Environ. Law*, 14/2002, p. 261-264.
 10. Koch M. Sustainable welfare, degrowth and eco-social policies in Europe. *Soc. Policy Eur. Union State Play*, 2018, p. 7-52.
 11. Lopes Santos D. F., Valente Rezende M. D., Cruz Basso L. F. Eco-innovation and business performance in emerging and developed economies. *J. Clean. Prod.* 237/2019.
 12. McInnes R. J. Sustainable development goals. In *The Wetland Book: I. Structure and Function, Management, and Methods*. Springer: Dordrecht, The Netherlands, 2018.
 13. National Research Council (NRC), Policy Division, Board on Sustainable Development: Our Common Journey: A Transition toward Sustainability. Washington, DC: National Academy Press, 1999.
 14. Oliveira M., Miguel S.K., Van Langen A., Ncube A., Zucaro G., Fiorentino R., Passaro R., Santagata N., Coleman B.H., Lowe S., Ulgiati A. Circular economy and the transition to a sustainable society: integrated assessment methods for a new paradigm *Circ. Econ. Sustain.*, 2021.
 15. Parson E. A., Haas P. M. A Summary of the Major Documents Signed at the Earth Summit and the Global Forum. In: *Environment*, October 1992, p. 12–18.
 16. Ramcilovic-Suominen S., Pulzl H. Sustainable development – a „selling point” of the emerging EU bioeconomy policy framework? *J. Clean. Prod.*, 172 (2018), p. 4170-4180.
 17. Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. <http://www.eytv4scf.net/wced-ocf.htm>
 18. Salzman J. Sustainable Consumption and the Law. *Environmental Law*, 27/1997, p. 1243-1293.
 19. Sanz-Hernández A., Esteban E., Garrido P. Transition to a bioeconomy: perspectives from social sciences *J. Clean. Prod.*, 224/2019, p. 107-119
 20. Sarabhai K.V. ESD for sustainable development goals (SDGs). *J. Educ. Sustain. Dev.* 2015.
 21. Sustainable development timeline. <http://www.richardsandbrooksplace.org/sustainable-development-timeline#event-antarctic-ozone-hole-discovered-by-british-and-american-scientists>.
 22. The Johannesburg Declaration on Sustainable Development, 4 September 2002. <https://digitallibrary.un.org/record/478154?ln=en>.
 23. The United Nations Conference on Environment and Development (UNCED). www.un.org/geninfo/bp/enviro.html.
 24. Thøgersen J. Unsustainable consumption: Basic causes and implications for policy. *Eur. Psychol.* 2014.
 25. United Nations General Assembly (UNGA): United Nations Millennium Declaration. Resolution 55/2, United Nations A/RES/55/2, 18 September 2000. https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_RES_55_2.pdf.
 26. Vaden T., Lahde V., Majava A., Jarvensivu P., Toivanen T., Hakala E., Eronen J.T. Decoupling for ecological sustainability: a categorisation and review of research literature *Environ.* 2020.
 27. <https://www.pngwing.com/ru/free-png-knoyf>.